

LA SOCIETAT TEOSÒFICA A MALLORCA (La Rama Ramon Llull)

XAVIER MARGAIS i BASI

L'any 1971 va aparèixer publicat dins la *Història de Mallorca* dirigida per J. Mascaró Pasarius, un assaig signat per Lluís Alemany sobre distintes religions i sectes que havien proliferat a Mallorca al tombant del segle XX: la maçoneria, l'espiritisme i breument dedicava l'atenció a la teosofia i el seu moviment a Mallorca.

Ll. Alemany inicià l'apartat sobre la teosofia fent ressò del discret nivell de llibertats que gaudien els súbdits de l'estat espanyol:

No creemos que actualmente exista organizada ninguna rama teosófica, que, por otra parte, están prohibidas en nuestra nación

A continuació ho compara cronològicament amb èpoques anteriors ja finides:

Parece que a principios de siglo hubo una que llegó a contar con un buen número de miembros de elevada intelectualidad. Se denominaba Rama Ramón Llull, a quien consideraban como principal y uno de los más interesantes teósofos

Aquestes descripcions evidencien el fet, entre d'altres, que les creences religioses del col·lectiu descrit de *elevada intelectualidad* van poder conviure juntament amb els diversos règims polítics de l'època, exceptuant l'imposat pel general Franco.

L'articulista cita el nom d'alguns teòsofs, el pilot mercant d. Antoni Grau i un cap de marina destinat a Palma, Joaquim Sánchez Pujol, que traduí i publicà contes i narracions teosòfiques a Palma, tasca que analitzarem més endavant.

Posteriorment assenyala que l'experiència de la Rama Ramon Llull va anar minvant fins pràcticament desaparèixer, però que va poder refer-se novament durant la República fins al punt de disposar de local propi. Els problemes econòmics, però, obligaren els membres de la societat teosòfica a vendre's la biblioteca.¹ No obstant això, les reunions i activitats varen continuar pràcticament fins a l'esclat de la guerra espanyola, que va posar el punt i final pel període de tothom conegut de quaranta anys.

¹ N.de l'A. Hem pogut comprovar la veracitat d'aquesta dada. Efectivament, a mitjans del 1933 la Rama es va establir a la seu de l'Ateneu de Palma, carrer del Temple, 22.

Fins aquí un resum i comentari de l'article citat anteriorment. Però què era, què pretenia, com s'organitzava la Societat Teosòfica?

Abans de l'arribada i consolidació a Mallorca del moviment teosòfic tal vegada fora d'interès observar el seu naixement i desenvolupament mundial. Considerarem en primer lloc les diverses persones que formen part del substrat fundacional del moviment teosòfic:

La comtessa Jelena P. Blavatsky, nascuda a Jekaterinoslav (Ukràina) el 1831. Fou casada als 16 anys amb un general que passava la seixantena, al qui abandonà per problemes personals. Amb els doblers de l'herència de la padrina va recórrer Grècia i Egipte. Instal·lada a Europa va sobreviure donant classes de piano a Londres on va contactar amb els cercles espiritualistes i revolucionaris; va formar part amb Mazzini de la secta dels carbonaris; contactà amb Garibaldi i disfressada de soldat garibaldí participà en diverses batalles. A l'octubre del 1867 envaiaren els Estats Pontificis, i dues bales i tres baionetades l'aturaren a Mentana. Convalescent a París va investigar les seves possibilitats de mèdium per a l'escola espiritista d'Allen Kardec. Ingressà a la maçoneria. Posteriorment va desplaçar-se a Nova York on va contactar amb el Coronel Henry S. Olcott que es dedicava a l'agronomia i al periodisme. Aquest pertanyia a la maçoneria i s'inclinava per l'espiritisme. A més a més arranjà estilísticament l'anglès d'algunes obres de na Jelena P. Blavatsky com per exemple: *Isis Unveiled*. Ambdós fundaren el 1875, juntament amb altres elements pertanyents als cercles maçons americans, la *Societat Teosòfica*. En tornar la comtessa Blavatsky a Europa es va dedicar a escriure, entre d'altres *The Secret Doctrine* i va preparar la seva principal deixeble i successora n'Annie Besant.

N'Annie Besant, londinenca d'ascendència irlandesa, va contactar ambients lliurepensadors i revolucionaris, es decantà per l'ateisme i el republicanisme, i fins i tot és probable que acceptés de bon grat la Teoria de l'Evolució. Posteriorment una crisi de caràcter místic la va fer acabar de forma abrupta amb el camí que s'havia traçat. La lectura va proporcionar-li noves perspectives que culminaren, una vegada llegits els volums de la *The Secret Doctrine*, amb l'impetuós desig de conèixer l'autora, és a dir na Jelena P. Blavatsky, que va esdevenir la seva mestra. Ja no es varen separar, de manera que, en morir la comtessa, n'Annie fou capaç de dirigir la Societat previ arranjamant de problemes successoris a Amèrica. Intel·lectualment fou la més admirada d'entre les teòsofes. A la Sorbona l'escoltaren més de 3000 persones el 1911. El tema s'ho valia: *Giordano Bruno i el món actual*. El 1921 actuà novament a París en el marc d'un congrés teosòfic seguit per més de 2000 persones, aquesta vegada el tema fou: *L'evolució dels éssers, la reencarnació de les ànimes i el progrés humà*.

La tasca d'Annie Besant fou recolzada per un antic ministre protestant, Ch. W. Leadbeater, que va afegir al discurs eminentment orientalista dels seus predecessors aspectes cristians. Leadbeater fou el mestre de joves promeses hindús, en Mizar i n'Alcion, aquest més conegut per Krishnamurti, autor de múltiples obres i president de l'Ordre de l'Estrella.

Organització

Durant el període d'entreguerres mundials el nombre d'adeptes superava els 150.000. Estaven enquadrats de forma piramidal segons un organigrama força simple:

a) Direcció central domiciliada a la població d'Adyar, part de la colònia britànica de l'Índia, dins la regió de Madràs. La presidència fou duta per Annie Besant, i hi havia distints departaments o vice-presidències, també el secretariat de relacions i l'administració. En conjunt des d'aquest organisme central dirigien les ordres pertinents a les Seccions, Centres regionals, ...

b) Seccions. Una a cada estat o nació; aquest fou un tema en excés material i no fou mai objecte de crítica, és a dir: hi havia una secció a cada estat constituït. A l'època excedien la quarantena i a Espanya se'n formà una. A més a més i a tall indicatiu n'hi havia d'altres per tots els continents. A Europa n'hi havia a Anglaterra, Àustria, França, Itàlia, Suècia, Alemanya, Hongria, l'antiga Txecoslovàquia, Portugal etc. Cada secció editava una revista amb títol específic. La revista d'Espanya era *Sophia*.

c) La secció estatal establia centres locals a les poblacions que ho sol·licitaven. A vegades en alguna ciutat la demografia teosòfica excedia en nombre la taxa operativa al centre local. En conseqüència creaven distintes rames.

En resum: dins el territori de l'estat espanyol hi havia, com pertocava, una secció; a un nivell inferior hi havia distints centres locals: a València, Sabadell, Barcelona, Terrassa, Alacant, Palma etc.; a Barcelona hi havia un altre nivell compost per distintes rames. A Palma només va existir la Rama Ramon Llull i en aquest cas el centre local i la rama era u. El nombre mínim d'adeptes per constituir una rama era de set amb el director. Al seu torn cada rama elaborava el propi procediment administratiu: presidència, una o varies vice-presidències, secretaria i tresoreria.

Per als adeptes l'associació es dividia en dues grans parts: esotèrica i exotèrica. Mitjançant cursos, seminaris etc, els adeptes exotèrics podien pujar una escala interior que temporalment s'establia segons els casos entre mesos o anys. Els exàmens evidenciaven a la Societat el grau d'adaptació, suggestibilitat, plasticitat conductual que posseïa l'adepte. El punt més alt que podien aconseguir era el de director. Aquest, posteriorment tenia poders per crear una nova rama. L'aspirant a membre de la Societat prometia pel seu honor i en nom del seu "ego immortal" menar la seva vida segons les disposicions teosòfiques, llevant tota casta de vicis i models conductuals que podien ferir el grup teosòfic, com per exemple, exercir algun tipus de crítica contra la pròpia Societat o algun dels seus representants. Finalment juraven total obediència als instructors.

Els aspirants després dels múltiples cursets a què eren sotmesos aconseguïen una sòlida formació en el camp de la filosofia oriental; al capdamunt de la prova suprema accedien al nivell esotèric, si bé aquest com el propi nom indica era poc conegut i explicat.

Sistemes de propaganda

N'empraren d'orals i d'escrits. Entre els primers cal considerar els congressos a distints nivells i les conferències; entre els segons, la impressionant quantitat de fulls propagandístics, petites publicacions, llibres i revistes. Només en castellà les publicacions s'aproximaven als dos centenars.

De forma indirecta i sublimatòria es varen valer de la contestació que donava la societat en general a l'impermeable estructura social i religiosa de l'època. Per un costat, des d'associacions vegetarianes fins a les dels exploradors o boys scouts, per citar-ne algunes, es varen veure confoses en aquella dialèctica filosòfica. No cal dir que era el públic que, desitjós de passar el full a la religió estatal, es complaïa llegint articles filoteosòfics en periòdics d'àmplia tirada i n'aparegueren a *El Dia Gráfico* o *La Vanguardia* de Barcelona, per posar un exemple.

Finalment, d'on aconseguien els doblers?. En primer lloc de les quotes, en segon de les cessions que feien alguns socis; també de subvencions, de les quals per ventura la més generosa provenia del govern de la Gran Bretanya.

A Mallorca

Seguint el treball de Lluís Alemany a l'obra citada amb anterioritat, ens fem ressò de la constitució a Ciutat de la primera Rama denominada Ramon Llull a començaments de segle. La dinàmica que aquesta va generar es va concretar amb l'edició d'algunes publicacions. Concretament el 1913 J. Sánchez Pujol veia publicats dos volums - un més del que afirma Alemany - de contes i narracions teosòfiques elaborats per A. Blech. Foren impresos a la tipografia de Crespo i Sitjar de Palma. Ambdós volums foren anomenats: *Luz y Tinieblas* volum I i volum II. En total 16 narracions dedicades a temes com la transmigració de les ànimes, la llei del karma, la superació dels mals vicis etc. Anunciaven una tercera sèrie juntament amb dos altres títols de la mateixa autora: *A los que sufren* i *Deuda fatal*, sobre els quals no hi ha constància que s'arribessin a publicar.

Aquesta primera rama teosòfica va desaparèixer. Les raons són poc conegudes. Lluís Alemany recorda les relacions que varen mantenir teòsofs amb elements maçons i espiritistes, amb tot no especifica la causa de la desaparició de la Rama. Durant aquest període es continuà distribuint per Palma literatura teosòfica en forma de llibre o revista.

La Rama Ramon Llull, 2a. època

En la darrera fase de la dictadura de Primo de Rivera la distribució de literatura teosòfica, composta per autors propis com Blavatsky, Besant, Leadbeater etc, a Palma la realitzen el matrimoni Medinas i Gelabert des de l'administració dels quioscos situats un fix a la plaça de l'Olivar i un altre mòbil al capdamunt del Born; assortien les obres de Krishnamurti: *El Sendero*, *El Reino de la Felicidad*, o l'obra més emblemàtica *A los pies del Maestro*, i en exclusiva la revista internacional *La Estrella*. Posteriorment també en va distribuir l'administradora del quiosc situat a la plaça d'Eusebi Estada, avui d'Espanya, n'Antònia Fridon.

Dos mesos abans de proclamar-se la IIa. República, concretament l'11 de febrer del 1931, Francesc Seguí inscriví, en qualitat de president, en el negociat d'associacions del Govern Civil la *Rama Ramon Llull de la Societat Teosòfica Espanyola*. L'objectiu de la societat era: *formar un nucli de fraternitat universal, sense distinció de nacionalitat, religió, sexe, casta o color i fomentar l'estudi, filosofia, ciència i religió*. El domicili social era al carrer d'Armengol, 1.

Coincident en el temps, concretament per l'octubre del 1930, fou destinat a Palma el Tinent Coronel d'Estat Major Fernando Redondo Ituarte, el qual amb la seva activitat va dinamitzar l'ambient progressista illenc.

Aquest, pràcticament sense temps de desfer les maletes, va iniciar les seves activitats en el marc de la societat mallorquina. En farem esment d'algunes: a mitjans de desembre inicià una col.laboració setmanal amb el periòdic *La Ultima Hora*, amb un títol emblemàtic *Hojeando la prensa esperantista*, el qual posa de manifest una altra de les dèries de l'especialista en *estat major*, la col.laboració es perllongà fins a la darrereria del 1933. Desapareguda la lògia Renovació el 1928 a Palma, Redondo va treballar per fer-ne una altra; fou cofundador de la Lògia Pitàgoras 12. Va realitzar una altra activitat en el camp periodístic, col.laborà activament amb el periòdic quinzenal de *depuración republicana* (sic) anomenat *Justicia*. En sortiren publicats 33 números des de l'abril del 1932 al setembre del 1933. La seva participació fou feta des de diversos angles ideològic, filosòfic i teosòfic.

Així de la lectura de diversos exemplars de *Justicia* és impossible ignorar la seva tendència, el periòdic estava dedicat en la seva totalitat a la defensa de la República i ho feia amb tot l'entusiasme i sense sectarismes. Anunciaven que el periòdic no volia servir els ideals de cap partit només els de la República. Es definia, per la Raó, l'Ordre, el Treball, l'Equitat, el Progrés. Demanava amb fervor als col.lagues: *si ets republicà no col.laboris amb el desordre, pensa que pots ser responsable del descrèdit de la teva pròpia ideologia*. Dels articles publicats s'hi destil.la el més genuí del jacobinisme; internacionalment denuncien Hitler i l'actuació dels seus acòlits, les editorials combaten el feixisme, l'assimilen a guerra mentre que el pacifisme l'assimilen a republicanisme; informen l'opinió pública de l'existència d'un grup de nazis al Terreno²; en la política local denuncien el caciquisme i es mostra anti-regionalista, per a ells el vàlid és: *Una sola idioma. Una sola divisa. Una sola Patria*.

A *Justicia* publiquen a més a més una altra singularitat, una secció anomenada: *Del Libro de Oro de la Humanidad*, compost per sentències i frases de caire religiós o filosòfic, les quals concorden amb els objectius de la *Societat Teosòfica*. Quins són els objectius?, quines són les sentències que hi publiquen?

Els objectius de la *Societat Teosòfica*, lògicament assumits com a propis per la Rama Ramon Llull, apareixen publicats precisament a *Justicia*, de 15 de maig del 1933,

² *Justicia* nº 9, de 15.11.1932, "La peña hitleriana del Terreno se está soltando el pelo y, como es natural habrá que cortárselo. Aquí no estamos por los dictadores y mucho menos, por los que como Hitler, llevan un bigotito tan ridículo. Cuidado, amigos, que el homo no está para bollos".

en el número 251, en ocasió de la celebració de la festa del *Lotus Blanc*, en la qual es recorda el 42 aniversari de la mort de na Jelena P. Blavatsky³. Traduïts són:

1er. Crear un nucli de fraternitat universal, sense distinció de sexe, classe, creença, nació o raça.

2on. Fomentar l'estudi de filosofies, literatures, arts i religions comparades.

3er. Investigar les lleis inexplicables de la natura i els poders psíquics latents en l'home.

La tria dels textos publicats a les seccions esmentades responen bàsicament al segon apartat dels objectius de la Rama, a títol orientatiu podem observar:

Les cites de *El Libro de Oro de la Humanidad*, segons: a) els clàssics de la teosofia: Besant, Blavatsky, Mabel Collins, Krishnamurti; b) d'altres moviments o religions contemporànies: Baha-u-lah, maçoneria en general; c) de religions clàssiques: Buda, Mahoma, sant Pau, sant Joan, el Talmud; d) filosòfics i altres: Baco, Epicur, Diderot, Cervantes, Hume, Víctor Hugo, Lamartine, Napoleó, Max Müller, Nietzsche, Pitàgores, etc.

La temàtica respon als interessos de la Rama. Fan èmfasi en diverses virtuts: el vegetarianisme; el correcte camí que ha de tenir el pensament (exemple: *en allò que pensa l'home en allò es converteix*); l'habilitat de les ànimes per canviar de cos (en aquest aspecte citen Hume: *la reencarnació és l'única teoria en què pot creure un pensador*); una vida sana (contra el nicotinisme, contra la crueltat amb els animals, etc).

Fernando Redondo fou honorat per l'Esperantista Klubo Palma per la labor de propaganda de la llengua internacional nomenant-lo *Propagandista Societano* el 25-1-1932; en aquest acte els esperantistes mallorquins reconeixien l'impuls propagandístic que havia donat a la llengua internacional des de les pàgines de *La Ultima Hora*. Redondo hi feia resums de cròniques que llegia de les revistes que es rebien a Mallorca i ho va aprofitar en distintes direccions temàtiques. Tot plegat responia als interessos de la Rama; hi citava des de revistes clàssiques esperantistes fins a d'altres escrites en Esperanto però d'interès divers:

Entre les revistes clàssiques cal destacar: *Heroldo de Esperanto* d'Alemanya, *Hispana Esperanta Gazeto* de Madrid, *Kataluna Esperantisto* de Barcelona, *Esperanto* de Ginebra, etc. Dins el segon bloc: *Espero Teozofia* de Praga, *Katolika Vivo* de París, *Sennaciulo* de París etc. La temàtica triada era diversa: des de transmigracions de les ànimes, fins a un article de Pi i Margall aparegut a les darreries del XIX a *El Nuevo Régimen* de Madrid, passant per observacions sobre l'educació, l'internacionalisme, la lluita de classes, aspectes del budisme, el socialisme i curiositats en general, però que responien a l'apartat segon dels objectius de la Societat Teosòfica.

³ El nombre 7 és important dins la comunitat teosòfica, en conseqüència la celebració de la festa coincideix amb un any que en sigui múltiple. La següent celebració, cas d'haver-se realitzat, ho fou en la més profunda de les intimitats ja que el nacional-catolicisme manava Espanya.

Els teòsofs mallorquins d'aquella època varen realitzar altres activitats públiques, conferències que podien ser dictades per elements de la pròpia Rama, el mateix Fernando Redondo, o convidats del continent com ho fou repetides vegades el secretari general de la *Societat Teosòfica Espanyola* Lorenzo Garcia Lorenzana.

D'aquest darrer, cal considerar-ne una que donà el 29 de gener del 1932 en el Centre Republicà Federal del carrer de Sans, núm. 11, i que fou repetida posteriorment en el local del Foment del Civisme uns dies més tard. Se'n feren ressò distints diaris i periòdics de Ciutat, des de *La Ultima Hora* del 30 de gener fins a *Tribuna Libre* de 13 de febrer. Aquests articles evidencien certa sintonia existent entre elements republicanistes i el moviment teosòfic.

Docmael Lopez en qualitat de president del *Centre Republicà* presentà el conferenciant, que dissertà sobre la situació de la humanitat, L. Garcia Lorenzana denuncià el fracàs de la civilització occidental en els ordres econòmic, social i religiós, atribuint-lo al fet de no haver tingut en compte la llei immutable de la fraternitat universal. És clar per al conferenciant, que aquest cúmul de desideratums provocaren l'antagonisme i no l'amistat, l'egoisme i no la fraternitat; no obstant tot, la solució venia donada segons el secretari general de la *Societat Teosòfica Espanyola* per l'advertiment fet per un grup d'antropòlegs americans sobre la percepció que hi havia un afany de renovació en la humanitat, que acabaria amb les guerres i s'avançaria en el món social. Convenia, segons l'orador, continuar la labor de la Societat Teosòfica per tal de millorar l'ambient del món i contribuir a l'adveniment de la nova civilització. Individualment, manifestà, calia fer un gran esforç per tal de millorar-se i així comprendre la vida, estar sempre atents a la pròpia conducta i permetre's només elevats pensaments.

Garcia Lorenzana va tornar a Mallorca per donar una altra conferència l'agost del 1933; el lloc triat fou el local que ja posseïa la Rama. Va felicitar els assistents per la labor duta a terme per la Rama dins Mallorca, feu esment del delicat moment que passava la humanitat, la crisi de la civilització i el naixement d'una nova era. Va recordar el deure de tots els teòsofs de col·laborar amb l'evolució humana no només divulgant les pròpies doctrines sinó amb la seva conducta que havia d'ésser exemplar. I és que - segons el conferenciant - la gravetat de la situació que vivien en aquell moment era de tal magnitud que no n'hi havia hagut de semblant durant la història de la humanitat des de feia mil·lenis.

En vaixell va partir rumb a Barcelona el mateix dia el Sr. Garcia Lorenzana.⁴

Foren donades altres conferències. La premsa de Ciutat se'n feu eco de la que dictà el president de la Rama, Fernando Redondo, sobre *La Teosofia y la educación*⁵ al local del Centre Republicà Federal del carrer de Sans de Ciutat. El president de la Rama va dividir la conferència en dues parts, la primera va servir per analitzar què és el ser humà amb especial atenció al nin, a la segona feu consideracions sobre les normes en què descansa la educació teosòfica. La primera part, contemplà l'evolució del nin; aquesta calia veure-

4 *Justicia*, n° 32 pàg. 3, de 31.08.1933. *Una conferencia teosòfica*

5 *La Ultima Hora*, 05.11.1932, pàg. 4, i *Justicia* de 15.11.1932, pàg. 4

a des de dos vessants: el material i l'immaterial; el cos material obeeix a l'evolució pròpia dels distints regnes de la natura, del mineral al vegetal i d'aquest a l'animal per anar finalment cap al ser humà, al cap i a la fi els descendents obeeixen la llei de l'herència. Contràriament no es compleix la llei de l'herència en el cos immaterial. Només hi ha una explicació per aquest cos: la reencarnació. Redondo mostrà la distinció existent entre instrucció i educació. Es mostrà contrari als premis ja que bo i estimulant el bé fomenten la vanitat del premiat i l'enveja dels qui no ho són. Va acabar explicant el programa de l'educació teosòfica que consisteix en formar nins anti-egoistes i lliures de tota casta de prejudicis.

Altres teòsofs mallorquins

Hi ha una certa mancança documental sobre qui pertanyia a la Rama Ramon Llull; com hem descrit anteriorment hem trobat diverses cites que informen de la pertinença de Francesc Seguí i Fernando Redondo a la Rama, en qualitat de presidents, aquest darrer també vinculat a la maçoneria; de Luis Garcia Lorenzana com a convidat. Tal volta la crònica que més s'estén sobre alguns teòsofs és la que descriu la ja citada festa del Lotus Blanc.⁶ Hi apareixen:

Josep Sitjar, que va dissertar sobre l'escola Blavatsky.

Damià Garau, secretari de l'entitat, feu una biografia de J.P.Blavatsky.

Jacint Torrandell, qualificat com a *un dels pilars sobre el que descansa l'edifici teosòfic a l'illa*. Pronuncià una documentadíssima conferència sobre l'obra de J.P. Blavatsky. Va demostrar que els ideals teosòfics són els qui han de salvar el món.

Com altres teòsofs Jacint Torrandell va formar part del moviment maçònic, va pertànyer a la Lògia Pitàgores de Palma amb el nom simbòlic d'*Orfeo*.

Per informacions orals hem conegut el nom d'altres teòsofs, tots ells obrers. De la primera època, n'Apolònia Martí Busquets; de la segona època, Pere Ametller, picapedrer.

Altra informació ha estat obtinguda per documentació derivada de la llei dictada pel règim franquista per a la repressió de la maçoneria i el comunisme. A l'arxiu de Salamanca se'n troba sobre Joan Barceló, pretès maçó no retractat. En el dictamen que se li obrí per a ser jutjat, s'indica que no podia al·legar ignorància sobre els objectius de l'activitat maçònica ja que al propi temps pertanyia a la rama teosòfica Ramon Llull, i per la seva condició de professor d'esperanto havia de conèixer el significat de les paraules.

És probable que de la seva ploma, o de la de F. Redondo, sortís l'article signat per Scivolema,⁷ a *Justicia* el 31 de gener del 1933, titulada *Los Hermanos de Jesús*. L'interès venia donat per l'intent d'aclarir si Jesús havia tingut o no germans. Ho refuta-

6 *Justicia* de 15.05.1933.

7 Traduït vol dir: qui té ànsia per saber.

ren des de *El Luchador*. Scivolema cita evangelistes cristians, concretament Mateu i Lluc. Definitivament l'ansia s'extenia al desig de torpedinar algun dogma de fe, o si més no, l'ascendència que tenia l'església sobre la població.

Conclusions

En aquest treball hem evidenciat l'existència d'un grup de mallorquins que desitjaven col·laborar en el disseny d'un món solidari, basat en la fraternitat universal sense cap casta d'exclusions. Mitjançant l'estudi de la filosofia, ciència i religió cridaven al canvi individual per traslladar-lo a la comunitat que els envoltava.

En conjunt aquest grup no va treballar reclòs en la mística, contràriament varen integrar-se en diverses opcions polítiques de tipus progressista i liberal.

Eren gent bàsicament tolerants, pacifistes i demòcrates. Malauradament desaparegueren a conseqüència de l'odi generalitzat en què van ser obligats a viure els habitants d'aquesta vella part d'Europa.

BIBLIOGRAFIA

- L. ALEMANY VICH: "El Protestantismo a Mallorca. Otras religiones y sectas: la masoneria y el espiritismo", a MASCARO PASARIUS, J., *Historia de Mallorca*, Palma de Mallorca. 1971, vol. IV, pp. 1-96.
- A. BLECH: *Luz y Tinieblas*, volums I i II, Palma 1913.
- F. FERRARI BILLOCH: *¡¡Masones!!*. *Así es la secta. Las logias de Palma e Ibiza*, Palma 1937.
- J. MASSOT I MUNTANER: "La diòcesi de Mallorca durant la Segona República i els primers anys de la guerra civil", *Randa* 22, Barcelona 1987.
- P. MAYNADE.: *Que es la teosofia*, Barcelona 1911.
- J. TUSQUETS: *El Teosofisme*, Barcelona 1927.

PERIÒDICS:

LA ULTIMA HORA
JUSTICIA
EL LUCHADOR
TRIBUNA LIBRE

RESUM

En aquest treball es descriuen algunes activitats i els objectius d'una associació mallorquina, de caràcter popular, enllaçada en una estructura que superava en magnitud els límits estatals i que va obtenir un cert predicament. Fou coneguda per Rama Ramon Llull i pertanyia a la Societat Teosòfica. Perseguia augmentar els nivells cultural i científic i canviar el capteniment dels seus associats, alhora es mostrava contrària tant als dogmes religiosos establerts com a la realitat social de l'època. Membres de la Rama també varen formar part dels cercles progressistes i republicans anteriors a la guerra civil.

Abstract

In this work are described some activities and the objectives of a Majorcan association of a popular character linked to a structure which surpassed, in largeness, the state limits and obtained a certain prestige. *Rama Ramon Llull* knew about it. It belonged to the Theosophical Society. It aimed to increase the cultural and scientific level and to change their associates' behaviour at the same time they appeared to be opposed both to religious established dogmas and to the social reality of the epoch. A number of members of the *Rama* also participated in progressive and republican circles previous to the civil war.